

UMEÅ UNIVERSITET

Verksamhetsberättelse 2017

Humlab

Dnr: Hum 1.3.1-07-18

Fastställd 2018-02-14

UMEÅ UNIVERSITET

Verksamhetsberättelsen samverkas 2018-03-01.

Inledning

Humlab är sedan år 2000 en enhet vid Humanistisk fakultet som bedriver forskning, undervisning och samverkan inom det fält som numera kallas digitala humaniora. 2017 har varit ett år där stort fokus lagts på att identifiera och konkretisera verksamhetens innehåll utifrån ett mer strategiskt och långsiktigt perspektiv. Utifrån det långsiktiga perspektivet prioriteras samarbeten, projekt och kommande verksamhet, inte minst i relation till verksamhetsmål och budget. Även organisatorisk struktur och rutiner har tydliggjorts och arbetssätt har fastställts.

Fakultetens övergripande verksamhetsuppdrag till Humlab år 2017 anges till:

Humlabs syfte är att initiera, inspirera och utveckla relationen mellan humaniora, kultur och informationsteknik inom forskning, forskarutbildning och undervisning vid *första hand* humanistiska fakultetens institutioner och enheter, men även inom universitetet i stort och i samverkan med externa aktörer. Humlab ska vara ett starkt kompetenscentrum vid Umeå universitet med tillgång till teknisk miljö specifikt för digitala humaniora (DH). Verksamheten ska organiseras så att en bred kompetens kan erbjudas inom DH.

Humlabs målgrupper är i prioriteringsordning forskare, forskarstuderande, lärare, teknisk-administrativ personal och studenter vid Umeå universitet verksamma inom DH i samverkan med externa aktörer.

Detta anger riktningen för den anslagsfinansierade verksamheten.

Humlabs verksamhet

En stor del av Humlabs verksamhet bygger på samarbeten med olika aktörer inom utbildning, forskning och samverkan. Humlab har ett aktivt samarbete inom undervisning främst med Institutionen för Kultur- och medievetskap (Kulturanalys-, Museologi- och Kulturentreprenörsprogrammen). Förutom detta bedrivs även kortkurser i egen regi inom olika områden.

Humlabs roll och åtaganden inom grund- och avancerad utbildning fortsätter att utvecklas och formaliseras. Humlab har numera en representant (adjungerad ledamot) i fakultetens USTRA. Humlab har också en ledamot i referensgruppen för humanistiska fakultetens forskarskola. Humlab ger i samarbete med Digsum vid Samhällsvetenskaplig fakultet, doktorandkurser inom området digitala humaniora till framförallt fakultetens doktorander som har intresse för digitala praktiker och/eller en önskan att nyttja digitala verktyg och metoder inom sin forskning. Detta knyter an till digital pedagogik som är ett av Humlabs prioriterade områden. Humlab har också ett särskilt uppdrag från fakulteten för pedagogiskt och tekniskt stöd och utveckling vid fakulteten, inom vilket bland annat funktionen IKT-coach ligger.

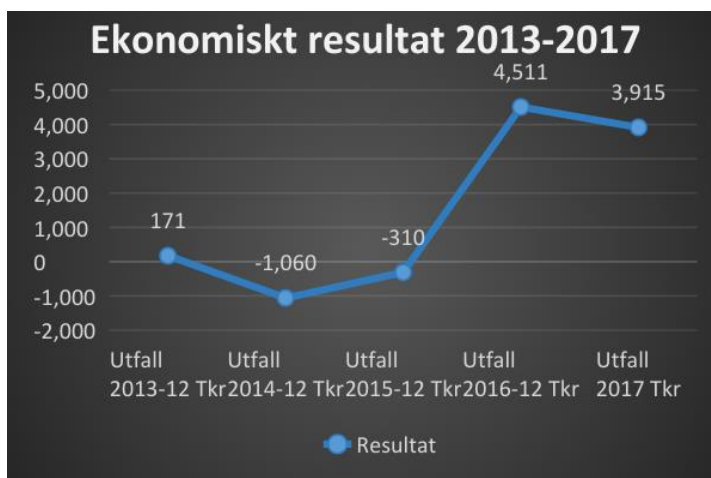

UMEÅ UNIVERSITET

Humlab bedriver egna bidragsfinansierade forskningsprojekt och är även involverad i flertal forskningsprojekt vid tre av fakultetens enheter; Institutionen för Språkstudier, Institutionen för Idé- och samhällsstudier samt Institutionen för Kultur- och medievvetenskaper. Humlab framstår i skenet av denna utveckling allt mer som en forskningsinfrastruktur med teknik och kompetens (teknisk såväl som vetenskaplig) inom området digitala humaniora. Forskningsmässigt prioriterar Humlab verksamhet inom digitala praktiker, samt verktygs- och metodutveckling främst i relation till datavisualisering och textanalys.

Humlab består dels av studiomiljö (det så kallade H1 och H2) i Samhällsvetarhuset under UB, dels av Humlab-X, beläget på Konstnärligt Campus. Verksamheterna skiljer sig något åt då labbet på campus riktar sig mer mot utbildning och forskning inom fakulteten samtidigt som fokus för Humlab-X är samverkan och samarbete med övriga enheter vid Konstnärligt Campus, och då med fokus mot konstnärliga och mer kreativa uttryck. Dock bör påtalas att dessa två inriktningar kompletterar varandra och ger synergieffekter till Humlabs verksamhet som helhet. Kontakten mellan undervisning och forskning gentemot kultur- och näringsliv sker bland annat genom arrangemang och nätverk vid Humlab-X.

Humlabs ekonomiska resultat har fluktuerat en del de senaste fem åren, vilket till viss del förklaras av fluktuationer i externfinansierade projekt. Under 2016 gjordes en genomlysning av ekonomin och en övertalighetssituation med efterföljande strukturförändring uppstod. Tydligare rutiner och en förbättrad struktur har möjliggjort ett mer långsiktigt strategiskt arbete utifrån tydligare ekonomiska ramar. Vid utgången av 2017 finns sparat myndighetskapital överstigande rekommenderad nivå, inom både grundutbildning och forskning, vilket beaktats i budgetarbetet inför 2018.

Humlab har 16 anställda, varav fem kvinnor och elva män vilket är en snedfördelning mellan könen, detta beaktas bland annat i samband med nyrekryteringar. Personalen fördelas mellan kategorierna lärare/forskare, administrativ och teknisk personal. Humlabs verksamhet bygger till stor del på nära samarbeten mellan teknisk personal och lärare/forskare både inom enheten men även gentemot övriga lärare/forskare vid fakulteten. Stor vikt läggs vid samarbete och kunskapsöverföring mellan dessa olika kategorier för att nå ett bra resultat och uppfylla verksamhetens målsättning. Under 2017 har ytterligare en rekrytering av en systemutvecklare initierats som ett led i att utöka resurserna och stärka kompetensen inom detta område där ett långsiktigt behov har identifierats. Denna position förväntas tillsättas i början av 2018. Ett arbete

UMEÅ UNIVERSITET

för att stärka Humlabs forsknings- och lärarmässiga tyngd pågår, vilket är av yttersta vikt för att även fortsättningsvis vara en miljö (som forskningsinfrastruktur) med god akademisk tyngd, som initierar, inspirerar och utvecklar fältet digitala humaniora.

Ett universitet som gör det möjligt

När det gäller att skapa långsiktigt attraktiva positioner, med möjliga karriärvägar inom akademien, för lärare/forskare vid Humlab är detta ett reellt och akut problem för Humlabs personal inom denna kategori. Det får konsekvenser för enskilda individer men också för verksamheten då det medför svårighet att genomföra Humlabs uppdrag och nå de mål som formulerats för Humlab.

Möjligheten att fullgöra Humlabs undervisningsuppdrag och ta sig an förfrågningar från institutioner inom undervisning kan inte tillgodoses fullt ut i dagsläget på grund av bristande lärarresurser. Dessutom finns indikationer på ökat behovet av Humlabs resurser inom både grund- och forskarutbildning kommande år. Inom utbildning ingår undervisning som innefattar kursinitiering, planering (ofta tillsammans med fakultetens institutioner), genomförande, examinering och utvärdering. En stor del innefattar olika former av utveckling, allt från hela program till terminslånga inslag, till enskilda kurstillfällen. Resurser behövs dessutom för att tillgodose behovet inom forskningsinitiering, -utveckling och -koordinering samt handledning för doktorander.

Som tidigare nämnts, bygger Humlabs verksamhet på kombinationen av teknisk kompetens och utrustning i samarbete med lärare/forskare för att initiera, inspirera och utveckla digitala humaniora. Senaste årens reducering har medfört brist på disputerade lärare/forskare vid Humlab. I uppföljningen av kompetensförsörjningsplanen visas att vid Humlab fanns, under 2014, 1 professor, 2 lektorer, 3 biträdande lektorer och 1 forskare (2014), till 2017: 0 professorer, 1 lektor, och 1 forskare, och därtill 1 förste forskningsassistent (T/A-tjänst).

Humlabs verksamhet har till viss del förändrats och, inom vissa områden, utvecklats denna verksamhetsperiod till följd av ny ledning vilket också påverkar behov av resurser. Det skall även tilläggas att ekonomiska resurser finns för ett mer omfattande, långsiktigt åtagande, vilket visas i Humlabs ekonomiska resultat för bokslutsåret 2016 och 2017 och det myndighetskapital som byggts upp.

Utbildning för gränslös kunskap

Humlab har flera goda samarbeten med en del av fakultetens institutioner - dock inte alla. Detta är något som har potential att vidareutvecklas. Humlab har sedan 2016 en adjungerad position i fakultetens utbildningsstrategiska kommitté (USTRA), och är även representerad i Humanistiska forskarskolans referensgrupp.

Arbetet inom det pedagogiska och tekniska uppdraget i relation till Humanisthuset har fått tydligare former och bygger på de behov som kom till uttryck i en genomförd enkätundersökning. En fakultetsövergripande stödjande grupp till uppdraget har samlats för att samordna arbetet över institutionsgränserna.

UMEÅ UNIVERSITET

Under 2017 har en ny masterkurs utarbetats ”Critical perspectives on making”, denna skall ges inom ramen för ”Masterprogrammet i Digital fabrication and innovation” vid Sliperiet. Detta är ett tvärvetenskapligt masterprogram mellan Humanistisk, Samhällsvetenskaplig och Teknisk-Naturvetenskaplig fakultet som förläggs vid Sliperiet. Då det anges i Humlabs uppdrag att enheten inte får ge egna kurser blev lösningen att denna kurs förlades vid Institutionen för Kultur- och medievetenskaper, men där Humlabs personal och resurser ansvarar för genomförande.

En viktig aspekt för Humlab och anställda lärare/forskare vid enheten är inplacering i den pedagogiska meriteringsmodellen vid Umeå universitet. Två ansökningar skickades in under föregående år, där en beviljades och svar inväntas för den andra ansökan, och fler ansökningar är att vänta. Av Humlabs fyra disputerade lärare är tre personer utnämnda till docent inom religionssociologi, historia samt en inom både samiska studier och folkloristik. I skrivande stund är det dock dessa tre som tillhör kategorin lärare/forskare.

Det är dock en utmaning, såsom beskrivits under ”Ett universitet som gör det möjligt”, att kunna tillgodose behovet av lärare/forskare inom utbildningsområdet.

Forskning som spränger gränser

Under verksamhetsperioden 2016-2018 prioriteras verksamhet inom Humlabs identifierade starka och strategiskt viktiga områden; digitala praktiker, digital pedagogik, textanalys och datavisualisering. Pågående samarbeten har under 2017 stärkts, renodlats och utvecklats inom dessa områden.

Humlab har arbetat aktivt för att stärka forskningstygden inom sitt verksamhetsfält. Inom området ”forskning som spränger gränser” anges i verksamhetsplanen 2017 flertal aktiviteter relaterat till strategisk satsning på samarbetspartners, stödda forsknings- och infrastrukturansökningar, ökad synlighet, samt vara en aktiv part i sökandet av externa medel. Humlab har genomfört ett antal olika riktade satsningar för att vara en mer aktiv samarbetspartner. Ett seminarium anordnades under höstterminen där fakultetens forskare gavs tillfälle att diskutera kommande projektansökningar. Ytterligare ett steg för att synliggöra Humlabs verksamhet har utarbetats av de doktorander som Humlab anlitat inom deras institutionstjänstgöringstid. Från och med höstterminen har doktoranderna bland annat anordnat så kallade Tech-breakfasts varannan vecka, där fakultetens forskare getts möjlighet att diskutera såväl pågående projekt, som projektidéer med Humlabs personal, och därmed givits möjlighet att nyttja den kompetens och infrastruktur som Humlab innehar. Detta är ett område som även fortsättningsvis prioriteras högt av Humlab, och exempel på att Humlab strategiskt arbetar för att i ännu högre grad vara en aktiv part i fakultetens ansökningsförfarandet.

Ansökan att klassificera Humlab som en lokal forskningsinfrastruktur har skickats in till universitetet centralt under det gångna året. Under 2017 har Vetenskapsrådet genomfört en behovsinventering av nationell forskningsinfrastruktur där Humlab ingår, dels som humanistlaboratorium inom DH, dels i en ansökan mer specifikt gällande datavisualisering. Detta är det första steget för att ingå i den riktade utlysning som kommer ske 2019 för stöd till forskningsinfrastruktur. Resultatet av detta har ännu ej framkommit. Under 2017 fick Humlab

UMEÅ UNIVERSITET

status som kunskapsnod (2019-2023) inom det nationella forskningsinfrastrukturprojektet Swe-Clarín, finansierat av VR.

Förutom ovan nämnd ansökan har även ett flertal forskningsansökningar inlämnats i samarbete dels med institutioner inom Umeå Universitet, dels i samarbete med nationella såväl som internationella samarbetspartners bland annat Lunds universitet, The Open University och King's College London.

Det finns även ett antal pågående forskningsprojekt/uppdrag där samarbetsparter från andra organisationer inom och utom Sverige ingår, bland annat Uppsala universitet, The Open University, Vrije Universiteit (Amsterdam), University of Tampere och Universitetet i Tromsø. Tre pågående forskningsprojekt som sker i samverkan med nämnda parter fortlöper under kommande år. Förutom projektsamarbeten och gemensamma ansökningar har dessutom diverse nätverksaktiviteter genomförts under året, bland annat forskningsutbyte med University of Wisconsin-Madison, Stanford University, och King's College London, och därtill besök vid Universitetet i Tromsø samt studiebesök från Stockholms universitet, för att studera Humlabs organisation och resurser. Ytterligare nätverk där Humlab finns representerat är ett samarbete mellan Baltiska nationalbibliotek, det så kallade "Strong religion"-nätverket koordinerat av Vrije Universiteit, Amsterdam.

Under 2017 startades ett nytt forskningsprojekt över tre år finansierat av Stiftelsen Marcus och Amalia Wallenbergs minnesfond. I slutet av 2017 beviljades dessutom ytterligare ett projekt, finansierat av samma stiftelse, omfattande 4,1 mkr under tre år med start 2018. Även ett projekt inom Horizon 2020, med Humlabs affilierade professor Pelle Snickars som principal investigator beviljades 2017. Humlab är del av detta projekt och planerad start är 2018. Humlabs forskande personal tilldelades under 2017 dessutom två utrymmen inom fakultetens resultatbaserade resurs samt ett utrymme för docent.

Därtill kan kort nämnas att Humlab fortsatt ingår i ett antal forskningsprojekt där man kan nämna Digitala modeller och Strömmande media (genom professor Pelle Snickars, Institutionen för Kultur- och medievvetenskaper, finansierat av Vitterhetsakademien), SEAD (Phil Buckland, Institutionen för Idé- och samhällsstudier, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond), RAVE och C-RAVE (Mats Deutschmann, Örebro universitet & Anders Steinwall, Institutionen för Språkstudier, finansierat av Vetenskapsrådet och Wallenbergsstiftelse) och The Culture of International Relations (Benjamin Martin, Uppsala universitet, finansierat av Riksbankens Jubileumsfond).

Samverkan

Humlab har haft stora inslag av samverkansinriktad verksamhet genom åren. Inom den verksamhet som bedrivs vid Humlab-X finns en något större tyngdpunkt för samverkansinriktade projekt jämfört med verksamheten vid huvudcampus, och därtill med en inriktning mot konst och de kulturella och kreativa näringarna. De samverkansprojekt som Humlab involverar sig i ska dock ha bäring på forskning eller undervisning, och främst relatera till något av verksamhetens prioriterade fokusområden eller på annat sätt vara verksamheten till gagn. Bland

UMEÅ UNIVERSITET

samverkansprojekt kan nämnas #DigiGiella17, en språkkonferens om hur den digitala tekniken kan stärka de samiska språken - i samarbete med Samiskt språkcentrum (Sametinget), Svenska Samernas Riksförbund samt Umeå Kommun. Under 2017 slutfördes också det så kallade Utopia-projektet i samarbete med Örnsköldsviks FN-förening, ett projekt som genom ett dataspel skall hjälpa lärare i grundskolan att lära ut frågor kring demokrati och samhällsutveckling. Humlab designade och utvecklade själva spelet.

Gällande mer samverkansinriktad verksamhet har en utbildning genomförs under 2017 på uppdrag av Region Norrbotten inriktad mot att stärka kulturella och kreativa näringar vid kommunerna i Norrbotten.

Det goda och effektiva universitetet

Inför 2017 fanns behov av att identifiera kompetenser, och relatera dem till den framtida verksamheten vid Humlab, av flertal orsaker men kanske främst på grund av den dåvarande övertalighetsprocessen. Personalstyrkan har reducerats senaste åren, men då med följd att inriktningen för verksamheten har förtydligats och blivit stramare under denna verksamhetsperiod. För att kunna matcha befintlig kompetens mot behov i verksamheten upprättades inför 2017 en strategisk kompetensförsörjningsplan. Som en del i detta har även arbetet med upprättande och uppdateringar av befattningsbeskrivningar påbörjats. Hittills har ungefär hälften av Humlabs personal genomgått en befattningsöversyn. Detta arbete fortsätter under 2018 då befattningsbeskrivningar skall finnas och vara uppdaterade för samtliga personalkategorier.

Såsom beskrivits under avsnittet "Ett universitet som gör det möjligt" saknas resurser i form av lärare/forskare för att genomföra Humlabs uppdrag och åtaganden. Förutom påverkan på verksamheten får detta också stora konsekvenser för enskilda individer ur ett arbetsmiljöperspektiv, arbetsbördan är större än den tid som kan tilldelas individer vilket ger en alltför hög arbetsbelastning. Även anställningstryggheten får anses lägre jämfört med andra anställningsformer med motsvarande arbetsuppgifter. Detta skapar en stress men även ett hinder för Humlab (och således Umeå Universitet) som en attraktiv arbetsgivare. Dessa måste ägna tid och engagemang till att söka forskningsmedel för att säkerställa sin egen framtida position. Det har visat sig under det gångna året genom ökad arbetsrelaterad stress och oro men även genom att del av Humlabs disputerade lärare/forskare valt att söka andra tjänster.

Arbetet med både social och organisatorisk arbetsmiljö, men även den fysiska arbetsmiljön har prioriterats under det gångna året. Ombyggnation av labbet på huvudcampus har genomförts - både för att fräscha upp lokalerna och för att anpassa dem efter den verksamhet som bedrivs och framledes kommer att bedrivas, men även som ett steg i att förbättra arbetsmiljön för både anställda och studenter.

I samarbete med företagshälsovården genomfördes under vårterminen en uppföljande arbetsmiljöundersökning med fokus på social och organisatorisk arbetsmiljö. Resultatet av denna visade en väl fungerande organisation, men med ett antal områden för det fortsatta arbetet inom

UMEÅ UNIVERSITET

arbetsmiljö. Detta har anammats och kopplades även samman med det värdegrundsarbete som initierats på uppdrag av universitetsledningen. Diskussioner och frågeställningar gällande arbetsmiljö och värdegrund har behandlats vid flertal tillfällen på arbetsplatsträffar och vid personaldagar för att stärka och arbeta fram ramar för en god arbetsmiljö för anställda vid Humlab, utifrån den verksamhet Humlab bedriver.

Relaterat till organisatorisk och psykosocial arbetsmiljö är organisatorisk struktur, dokumenterade rutiner och standardiserade processer för att skapa en stabilitet i verksamheten. Ett behov av att implementera rutiner och processer vid enheten har tidigare identifierats. Under 2017 har ett arbete skett för att ta fram och tydliggöra ansvarsområden och förbättrad kommunikation. Ett led i detta har varit att, förutom befintliga APT och veckomöten, införa månadsmöten där planeringen av den kommande månaden presenteras och förankras tillsammans med hela personalgruppen. Planeringen sker inom områdena "ledning", "administration och personal", "forskning", "utbildning", samt "plats och miljö". Detta ger tillfälle att dela med sig, informera och samordna aktiviteter och uppdrag vilket har till syfte att både stödja enskilda individers arbete men även främja verksamheten i stort.